

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВознавство

УДК 341

DOI: 10.33663/1563-3349-2022-92-131

М. В. КОНДРО

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ
ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ
ЗА СКОЄННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ
У ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНИХ ТРИБУНАЛІВ AD HOC**

Розглядається питання ефективності застосування процесуальних норм у діяльності міжнародних кримінальних трибуналів ad hoc – Міжнародного кримінального трибуналу для колишньої Югославії (МТКЮ), Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди (МКТР) – і особливо в процесі здійснення ними кримінального переслідування. Досліджуються право і судова практика, як і емпіричний аналіз факторів, що впливають на них, у винесенні вироків цих трибуналів, що сприяє утвердженню в міжнародному кримінальному праві доктринальних підходів.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії, Міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди, процесуальні норми щодо переслідування осіб за скоєння міжнародних злочинів.

Kondro Mariia. Effectiveness of procedural rules for bringing persons to criminal responsibility for committing international crimes in the practice of international ad hoc tribunals.

The article focuses on the effectiveness of the application of procedural rules in the activities of International Criminal Tribunals ad hoc – The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), the

International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR) and especially in the process of their criminal prosecution. The article examines law and judicial practice, as well as an empirical analysis of the factors influencing them in the sentencing of these tribunals, which contributes to the establishment of doctrinal approaches in international criminal law.

Key words: *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, International Criminal Tribunal for Rwanda, procedural rules for the prosecution of persons for committing international crimes.*

У сучасний період важливу складову розвитку міжнародного кримінального права становить узагальнення досвіду діяльності міжнародних кримінальних трибуналів ad hoc. Саме створення таких міжнародних кримінальних трибуналів значною мірою вплинуло на подальшу деталізацію процесуальних норм, що стосуються притягнення до кримінальної відповідальності фізичних осіб за вчинення міжнародних злочинів.

Спеціальні трибунали ad hoc своєю практикою сприяли запровадженню нових норм у міжнародному праві й вжиттю практичних заходів із запобігання та усунення загрози миру та припинення вчинення серйозних міжнародних злочинів. Саме для цієї мети і засновувалися міжнародні судові органи, уповноважені піддавати переслідуванню конкретних осіб, які вчинили міжнародні злочини.

Необхідним у зв'язку з цим є аналіз ефективності діяльності міжнародних кримінальних трибуналів, з точки зору оцінки процесуальних норм, застосованих ними.

Функціонуванню органів міжнародної кримінальної юстиції присвятили наукові праці вітчизняні та зарубіжні учені: І. П. Блищенко, В. Г. Буткевич, М. В. Буроменский, В.Н.Денисов, В. М. Лисик, В. М. Репецький, О. Святун, М. Сірант, Г. Верле, С. Вілліамс, М. Діксон, А. Кассесе, Дж. Локленд, К. Люссія-Бердоу, П. Мерфі, М. Неренберг, В. А. Оганесян, І. Онсеа, К. Стейкер, С. Стоянович, В. Тіммерман, М. Екхарст та ін. Проте міжнародно-правові аспекти ефективності застосування процесуальних норм у діяльності міжнародних кримінальних трибуналів ad hoc досі залишаються недостатньо розробленими в доктрині міжнародного права, зумовлюючи важливість їх дослідження нині, коли збільшується кількість міжнародних злочинів.

Знання про судову практику міжнародних кримінальних трибуналів ad hoc мають поширюватися, адже ця практика має кон-

структивний характер і може бути прикладом для ефективнішого підтримання миру і безпеки у світі. Останнім часом жертвою грубих порушень міжнародного права і вчинення на території країни злочинів стала Україна внаслідок анексії Російською Федерацією Криму, окупації окремих районів Донецької і Луганської областей у 2014 році, а також широкомасштабної війни проти неї у лютому 2022 року.

За роки свого існування міжнародні кримінальні трибунали щодо колишньої Югославії та щодо Руанди зробили важливий внесок у розвиток міжнародної кримінальної юстиції, посиливши боротьбу міжнародного співтовариства з міжнародними злочинами, і ця їх діяльність залишається одним із пріоритетних напрямів розвитку міжнародного права.

Порівняльний аналіз практики зазначених трибуналів свідчить, що у них у один і той же обвинувач (ст. 15 Статуту Міжнародного трибуналу щодо Руанди). Для надання допомоги при судовому переслідуванні осіб у Міжнародному трибуналі щодо Руанди передбачена посада заступника обвинувача, що дозволяє певною мірою дотримуватися послідовної політики при розгляді справ і здійсненні судового переслідування, слід особливо відзначити, що члени апеляційної камери Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії були також членами Апеляційної палати Міжнародного трибуналу щодо Руанди (ст. 12 Статуту Міжнародного трибуналу щодо Руанди). До того ж правила процедури, використовувані Трибуналом щодо колишньої Югославії, застосовуються *mutatis mutandis* Трибуналом щодо Руанди (ст. 14 Статуту Міжнародного трибуналу щодо Руанди). Схожість обох судових органів обумовлюється головним чином тим, що їх апеляційні камери мають один і той же склад, що має забезпечувати єдність судової практики першої інстанції кожного з цих трибуналів, а також самих цих трибуналів. Члени цієї камери ще не розглядали апеляції у Руандійських справах, але винесли кілька важливих рішень щодо Югославії, зокрема у справі Тадіча [1, с. 932]. Така практика свідчить про існування судового органу, який прагне бути ефективним, надаючи великого значення співпраці з державами [2, с. 317].

Судді Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії виступили новаторами при розробці багатьох положень Правил процедури і доказування [3]. Вони спробували усунути деякі недоліки Статуту. Найбільш відома в цьому сенсі передбачена стат-

тею 61 процедура, яку вже неодноразово застосовували (справи Ніколіча; Мартіча; справа Мркшіча, Радіча і Шлійванчаніна; справа по Вуковарській лікарні; справи Райіча; Караджіча; Младича) [4, с. 128-142]. Ця процедура покликана сприяти вирішенню проблеми, що виникає в результаті невиконання постанови про арешт, видані одним із суддів трибуналу, а також при неможливості заочного (або *in absentia*) розгляду справи. В свою чергу, вона дозволила проводити публічне слухання і допитувати свідків у камері першої інстанції, яка може підтвердити обвинувальний висновок, доповнити або змінити його, а також видати всім державам міжнародний ордер на арешт. Обвинувачений перетворюється, таким чином, на ізгоя скрізь, де б він не опинився.

У статутах обох трибуналів не передбачалося заочних процесів. Такий розгляд гарантував Трибуналу певну ефективність навіть у разі відмови держав із ним співпрацювати, щодо якої на той час тільки передбачалося і стало фактом. Процедура, передбачена в статті 61 Правил процедури і доказування, виявилася якимось гібридом, юридичним монстром, сурогатом, який нікого не влаштовує [5]. Однак, незважаючи на всі недоліки й обумовлений характер процедури, судова практика довела її корисність. Вона дозволяє чинити не тільки послаблюючий, а й зростаючий тиск на обвинувачених при можливому сприянні Ради Безпеки, поки політична обстановка не зміниться так, що можна було здійснити їх арешт і не дозволити уникнути покарання.

Позиція, яку займають міжнародні трибунали, зокрема Трибунал щодо колишньої Югославії стосовно співпраці з державами, є врешті реалістичною і дає змогу поєднувати твердість принципів із гнучкістю в практичних діях.

Події влітку 1997 р. — арешт Славка Докмановича 27 червня і Мілана Ковачевича 10 липня — показали, що МКТЮ здатний проявити прагматичний підхід до встановлення співпраці з державами [6]. Ефективність часто вимагає конфіденційності, тому арешти тривалий час були невідомі громадськості. Вони здійснені за сприяння окремих західних країн, які підготували спецвідділи для операцій такого роду. виправдовуючи цю незвичайну процедуру, обвинувач Луїза Арбур довела, що дана спецоперація здійснена з метою забезпечення ефективності. Слід зауважити, що стаття 53В Правил процедури і доказування передбачає, що обвинувальний акт може не доводитися до відома громадськості доти, доки його не вручать обвинуваченій особі; що правда, невідомо, чи

була така можливість використана. Ці арешти, зроблені спеціально підготовленими й екіпірованими людьми, нагадують викрадення Ейхмана [7] ізраїльськими спецслужбами в Аргентині й змушують мислити про те, чи виправдовує мета засіб. Такі дії сприяють тому, щоб процес відбувся, позаяк забезпечують присутність обвинувачених у Гаазі. Але використання подібної процедури виправдано тільки в тому випадку, якщо Трибунал упевнений, що держави співпрацюватимуть із ним. В іншому випадку він позбавляє себе можливості застосовувати статтю 61 Правил процедури і доказування: піклуючись про ефективність, він може відстрочити покарання обвинувачених.

Слід зауважити, що у справі про Вуковарську лікарню Трибунал оприлюднив обвинувальний акт і використав процедуру, передбачену статтею 61, щодо трьох обвинувачених і водночас зайняв позицію нерозголошення щодо Докмановича. Друга операція проводилася за сприяння сил НАТО і Сил зі стабілізації [8]: в результаті один з обвинувачених загинув, а другий був схоплений. Вона не повинна залишатися одиначною, інакше її можна розглядати як алібі, яке вводить в оману громадську думку і дозволяє іншим військовим злочинцям із тих, на кому лежить основна відповідальність, уникнути переслідування і жити спокійно.

Винесені численні рішення, особливо рішення Трибуналу щодо колишньої Югославії, дали змогу міжнародним інстанціям розвинути прогресивну й конструктивну судову практику в галузі міжнародного кримінального права. Ця практика стосується не тільки різних питань, пов'язаних із процедурою і юрисдикцією, а й надзвичайно важливих, принципових проблем. Зупинимося на деяких з них, які мають особливе значення для належного застосування відповідних процесуальних норм.

Питання про повагу права на захист і на справедливий судовий розгляд було в центрі численних дебатів, йому приділялася особлива увага при розробці статутів обох трибуналів. У статті 21 Статуту Трибуналу щодо колишньої Югославії і в статті 20 Статуту трибуналу по Руанді передбачаються ті ж гарантії, які обумовлені в статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [9].

На особливу увагу заслуговують два питання: заочний розгляд справи та анонімні свідки. Заочний розгляд справи ми розглядали, говорячи про пошуки шляхів, що дозволяють домогтися ефективності міжнародних трибуналів, але робили це з точки зору справедливості судового розгляду. Як ми бачили, від процедури

заочного розгляду справ відмовилися з метою дотримання принципу справедливості, проте Комітет з прав людини вважав, що за певних умов ця процедура не суперечить положенням Пакту [10, с. 13-14].

Досить непросто і питання використання анонімних свідчень [11]. Стаття 22 Статуту Трибуналу щодо колишньої Югославії та стаття 21 Статуту трибуналу по Руанді, яка присвячена захисту потерпілих і свідків, передбачає «проведення закритих розглядів і збереження в таємниці особи потерпілого», а в статтях 69 і 75 Правил процедури і доказування уточнюється порядок надання цього захисту, в тому числі нерозголошення особи потерпілого або свідка. Ці заходи необхідні, позаяк свідки, які часто є жертвами, давши свідчення в суді, можуть опинитися у великій небезпеці, коли повернуться на батьківщину. Такі заходи щодо захисту свідків приймав Трибунал щодо колишньої Югославії (рішення від 10 серпня 1995 р.) при розгляді справи Тадіча, коли намагався врівноважити інтереси обвинуваченого та інтереси свідків. Він висунув п'ять досить жорстких умов, що дало змогу зберігати в таємниці особистість свідків.

Важливим внеском міжнародних трибуналів у судову практику стало стирання межі між внутрішніми та міжнародними конфліктами. Конфлікти в колишній Югославії і Руанді мають спільні ознаки, тому виявлення відмінностей між цими типами конфліктів було б довольним, хоча міжнародне гуманітарне право передбачає різні норми, застосовні до двох зазначених категорій ситуацій. Зазначене питання розглядалося під час обговорення юрисдикції, зокрема — під час слухання справи Тадіча (рішення Апеляційної комісії від 10 жовтня 1995 р.).

Коли приймалися статuti спеціальних трибуналів, представник у Раді Безпеки ООН зауважив, що виняткові ініціативи міжнародної кримінальної юстиції «можуть бути не кращим способом для того, щоб просувати послідовне, збалансоване та ефективне застосування міжнародного гуманітарного права» [12].

В той час, як для одного міжнародного судді стурбованість щодо фрагментації «виглядала перебільшеною» [13], для іншого судді це може бути прийнятним побічним продуктом посилення механізмів примусу до виконання міжнародного гуманітарного права. Голова Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії Фаусто Покар, який був суддею на процесі у справі Шаїновича, з цього питання зазначив: «Хоча єдність принципів міжнародного

права, зокрема принципів звичаєвого міжнародного права, важлива для правильної імплементації міжнародного кримінального права, проте вона не завжди може бути належним аргументом. Кримінальні справи, що поширилися у світі юрисдикції об'єднує міжнародне право в боротьбі проти звільнення від покарання за вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людяності включаючи акти геноциду, що має більш важливе значення, ніж можлива побічна фрагментація деяких правових принципів» [14].

Спеціальні трибунали врешті перестануть існувати, проте ймовірно, що подібні тимчасові міжнародні органи створюватимуться, враховуючи нинішню ситуацію агресії Росії проти України й вчинення російською армією численних воєнних злочинів.

Міжнародне кримінальне правосуддя стає центром для здійснення міжнародного переслідування. В Україні відкриті понад 9000 проваджень щодо воєнних злочинів, вчинених військовими Російської Федерації. У списку підозрюваних «вищого рівня» – понад 600 прізвищ – «військові, політики, пропагандисти, всі ці патрушеви, медведєви, наришкіни» [15]. Притягти російське керівництво до суду цілком реально, хоч і непросто. Україна може спиратися на величезний досвід попередніх трибуналів, міжнародну підтримку та нові технічні можливості.

З огляду на досвід Нюрнберга, Югославії, Руанди, деяких спец трибуналів (по Сьєрра-Леоне), Міжнародного кримінального суду, для України можливі різні моделі здійснення правосуддя. Модель, застосована щодо колишньої Югославії та Руанди має політичні перешкоди. Для її створення потрібна згода Ради Безпеки ООН. У нашому випадку це неможливо, оскільки Росія, а можливо, і Китай, блокуватимуть це рішення.

Другий варіант – відтворення нюрнберзької моделі: укласти міжнародний договір про створення органу, який притягатиме до відповідальності винних у вчиненні воєнних злочинів в Україні. Ще один варіант – Міжнародний кримінальний суд (МКС). Він може визначати персональну відповідальність керівництва Росії за воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид. 28 лютого 2022 р. у МКС оголосили про початок розслідування. Але і тут є низка проблем та обмежень. Наприклад, МКС виключає процес *in absentia* (заочно) і вимагає присутності обвинуваченого під час розгляду справи. Але, як показує досвід інших процесів, це цілком реальна історія.

Отже, досвід двох спеціальних міжнародних кримінальних трибуналів (по колишній Югославії і по Руанді) виявився конструктивним у багатьох аспектах, незважаючи на труднощі й недоліки, властиві діяльності цих двох структур.

У багатьох рішеннях, прийнятих Міжнародним кримінальним трибуналом для колишньої Югославії та Руанди, позиції національних судів мали пряме застосування з метою встановлення та визначення порушень міжнародного звичаєвого права як підстави для кримінального переслідування осіб. Міжнародні кримінальні трибунали неодноразово вивчали практику національних судів, щоб встановити форму та спосіб застосування кримінального переслідування за злочини міжнародного характеру на національних правових системах.

Аналіз судової практики міжнародних трибуналів дає змогу говорити і про, те що Україна може використати цей досвід у процесі розслідування воєнних злочинів, вчинених РФ на її території. Проте, Україна не зможе використати абсолютні аналогії за цими трибуналами, оскільки кожна ситуація – має свою специфіку. Тому вони і є трибуналами *ad hoc*, тобто створені під кожен конкретну ситуацію.

1. «Війна і права людини». Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини / Гнатовський М.М., Кориневич А.О., Лисенко О.М.; за заг. ред. А.О. Кориневича, О.А. Мартиненка. Київ: КВІЦ, 2015. 42 с.
2. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708с.
3. International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991, Rules of procedure and evidence. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Rules_procedure_evidence/IT032Rev50_en.pdf.
4. Faïza Patel King, Anne-Marie La Rosa. The Jurisprudence of the Yugoslavia Tribunal: 1994–1996. *European Journal of International Law/Journal européen de droit international*. 1997. N 123. P. 123–179.
5. Ascensio H, Decaux E, Pellet A (sous la dir. de). *Droit international pénal*. Paris, 2000. P. 513-514.
6. Operacje specjalne . Sygn. DWSpec. 1/2011, Kraków 2011. Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium. Brief Chronology: 15.01.1996-15.01.1998, United Nations Peacekeeping. URL: https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/untaes_e.htm [dostęp: 9.04.2020].
7. Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін., Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Академперіодика, 2014. Т. 1. С. 7.
8. Сили НАТО зі стабілізації у Боснії та Герцеговині. URL: <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm>.
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 19.10.1973. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/995_043#Text. **10.** Tavernier Paul. Le droit à un procès équitable dans la jurisprudence du Comité des droits de l'homme des Nations Unies. 1996, no 25, p. 3–22. **11.** Klip André. Witnesses before the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. 1996. Vol. 67, p. 267–295; Monroe Leigh. The Yugoslav Tribunal: Use of Unnamed Witnesses against Accused. April 1996, Vol. 90. p. 235–238. **12.** Representative of Brazil, Provisional Verbatim Record, S/PV.3453, 8 November 1994, reprinted in Virginia Morris and Michael P. Scharf, An Insider's Guide to the International Criminal Tribunal for Rwanda, Vol. 2, Transnational Publishers, New York, 1998. P. 303. **13.** Simma Bruno. "Universality of International Law from the Perspective of a Practitioner", *European Journal of International Law*. 2009. Vol. 20. No. 2. P. 289. **14.** Fausto Pocar. The International Proliferation of Criminal Jurisdictions Revisited: Uniting or Fragmenting International Law, in Holger P. Hestermeyer et al. (eds), Coexistence, Cooperation and Solidarity; *Libor Amicorum Rüdiger Wofrum*, Vol. 2, Martinus Nijhoff, The Hague, 2012, p. 1724. **15.** Венедиктова: Відкрито вже понад 9000 проваджень з воєнних злочинів. 01.05.2022, 16:59. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/venediktova-otkryty-uje-bolee-9000-proizvodstv-po-voennym-prestupleniyam>.

References

1. «Viina i prava liudyny». Doslidzhennia Ukrainskoi Helsinskoi spilky z prav liudyny / M.M. Hnatovskiy, A.O. Korynevych, O.M. Lysenko; za zah. red. A.O. Korynevycha, O.A. Martynenka. Kyiv.: KVITs, 2015. 42 s. **2.** Ievropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva, Kyiv, 2015. 708c. **3.** International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991, Rules of procedure and evidence. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Rules_procedure_evidence/IT032Rev50_en.pdf **4.** Faïza Patel King, Anne-Marie La Rosa. The Jurisprudence of the Yugoslavia Tribunal: 1994–1996. *European Journal of International Law / Journal européen de droit international*. 1997. P. 123–179. **5.** Ascensio H., Decaux E., Pellet A. (sous la dir. de). *Droit international pénal*. Paris. 2000. P. 513-514. **6.** Operacje specjalne . Sygn. DWSpec. 1/2011, Kraków 2011. Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium. Brief Chronology: 15.01.1996-15.01.1998, United Nations Peacekeeping. URL: https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/untaes_e.htm [dostęp: 9.04.2020]. **7.** Entsyklopedia mizhnarodnoho prava: Ū 3 t. / redkol.: Yu.S. Shemshuchenko, V.N. Denysov (spivholovy) ta in., Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv.: Akadempriodyka, 2014. T. 1. S.7. **8.** Syly NATO zi stabilizatsii u Bosnii ta Hertsehovyni. URL: <https://www.nato.int/sfor/docu/d981116a.htm> **9.** Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava vid 19.10.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text **10.** Tavernier Paul. Le droit à un procès équitable dans la jurisprudence du Comité des droits de l'homme des Nations Unies. Revue trimestrielle des droits de l'homme. 1996. № 25. P. 3–22. **11.** Klip André. Witnesses before the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. 1996. Vol. 67, p. 267–295; Monroe Leigh. The Yugoslav Tribunal: Use of Unnamed Witnesses against Accused. April

1996, Vol. 90. p. 235–238. **12.** Representative of Brazil, Provisional Verbatim Record, S/PV.3453, 8 November 1994, reprinted in Virginia Morris and Michael P. Scharf, *An Insider's Guide to the International Criminal Tribunal for Rwanda*, Vol. 2, Transnational Publishers, New York, 1998. P. 303. **13.** Simma Bruno. “Universality of International Law from the Perspective of a Practitioner”, *European Journal of International Law*. 2009. Vol. 20. No. 2. P. 289. **14.** Fausto Pocar. “The International Proliferation of Criminal Jurisdictions Revisited: Uniting or Fragmenting International Law”, in Holger P. Hestermeyer et al. (eds), *Coexistence, Cooperation and Solidarity; Liber Amicorum Rüdiger Wofrum*, Vol. 2, Martinus Nijhoff, The Hague, 2012, p. 1724. **15.** Venediktova: Vidkryto vzhe ponad 9000 provadzhen z voiennykh zlochyniv. 01.05.2022, 16:59. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/venediktova-otkryty-ujebolec-9000-proizvodstv-po-voennym-prestupleniyam>.

Kondro Mariia. Effectiveness of procedural rules for bringing persons to criminal responsibility for committing international crimes in the practice of international ad hoc tribunals.

A separate and very significant aspect of the establishment of international law is the creation and functioning of International Criminal Justice bodies.

On the basis of the statutes of military tribunals, courts were established, which, after the completion of trials, made important decisions and developed principles that received recognition from states, and then served to develop international law.

Ad hoc ad hoc tribunals, through their practice, have contributed to the introduction of new norms in international law and the adoption of practical measures to prevent and eliminate threats to peace and to stop the commission of serious international crimes. It is for this purpose that international judicial bodies were established, empowered to prosecute specific individuals who have committed international crimes. Thus, the purpose of this article is to assess the effectiveness of International Criminal Tribunals ad hoc in bringing to criminal responsibility and facilitating a number of non-legal purposes after mass atrocities.

Analysis of all positive and negative aspects of the work of ad hoc tribunals shows that their institution cannot be considered as an adequate solution to the problem of termination international crimes. Establishment at the international level of legal means to punish persons, guilty of committing acts related to the violation of international humanitarian law in some cases countries, for not taking similar measures against others, cannot but cause a sense of selective approach to the humanitarian and legal consequences of various armed conflicts. This approach can be used eliminate only through the functioning of the permanent criminal court.

Key words: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, International Criminal Tribunal for Rwanda, procedural rules for the prosecution of persons for committing international crimes.